

tudi sicer se bodo zasledile še nove izdaje, n. pr. je „Berilo za male šole“ (str. 24.) izšlo tudi l. 1834., Dajnkova „Abecedna knjižica“ tudi l. 1831., Gorjupa „Cirkovnu lejtu“ l. 1776. (Orožen, Das Dekanat Neukirchen 171), Japljev Katekizem l. 1800. (to izdajo imam jaz; ali je torej izdaja iz leta 1809. četrta?); Kanizijev „Catechismus, Tu je bukvice“ iz leta 1760. se nahaja v zagrebški vseučiliški knjižnici.

Ni navedenih več knjig, ki sem jih že uporabljal pri spisu „O pouku slovenskega jezika“, n. pr. „Abeceda“ iz leta 1806. in 1807., „Slovenski abecedar“ (Kosmačev?) iz leta 1855., 1866.; ni tudi Jeranovih „Abecednic“; ali je „azbuka“ v 4. zvezku Slov. knjižn. posebna knjiga? Pač pa je Vodnik izdal „Abecedo ali Azbukoo“; celovški „Bukvar“ iz leta 1813. in graški iz leta 1823., „ABC-Bukve“ iz leta 1813. (O pouku slov. jez. 24^{***}). Zagrebška vseučilišna knjižnica ima „Majhine Bukvice Branja“ za šolarje na deželi, Gradec 1820, izšle tudi l. 1814., v frančiškanski knjižnici na Trsatu sem našel Gruberja Avgustina „Katekeze spisane v duhu sv. Avgustina“ in „Hrano nebezko vu poboshneh molitvah“ (?).

Ker se v „Slov. Bibl.“ nahajajo tudi tiskani manifesti in poedine tiskane pesmi (n. pr. Glaserjeva, stran 125.), zato bi v njej imela mesto i Gorjupova pesem pa njegove litanije. (Das Dek. Neukirchen 171) in posebe tiskane molitve (jaz imam staro „Eno serzno molitvo eniga greschnika“, „Andochteno Malitev“, „Eno opominvanje na grešnika“).

Popolni naslov Jakominijevega „Raslaganja“ se nahaja v Orožnu (Das Dek. Neuk. 177). Slovenski katekizem „C. J. V.“ (str. 202) ima 165 str. Naslov Hofmanovega „Perpomočka“ (stran 153.) ni popoln; dodati bi bilo: „Po pifmih ranziga Gospoda Mihela Hofmana, korarja v' Novim Mestu, s' perporozhenjem zhaftitiga Gospoda Friderika Baraga, mifijonarja“. Moj izvod Hofmanovih „Eksercij“ v naslovu ne imenuje Ciglerja. Ali knjiga, imenovana na str. 188. kot „Jezus, prijatelj otrok“, ni ponatisk one, o kateri sem govoril v „Popotniku“ 1901, 364 (Jais!)?

Končno še pogrešam „Enu mala Besedishe“ (Zvon 1899, 254, Časopis za zgod. in narodopisje l. 28). Knjiga J. N. Kömma, ki jo navaja Krones, Gesch. der Univ. in Graz, 683 „Bukve od porodne pomozhi sa porodne pomozhnice na kmetih“ (v graški vseučiliški knjižnici!), bo najbrž imenovana pod „Kömm“ v drugem snopiču.

Dobro bi bilo, ko bi prijatelji slovenske književnosti sedaj pridno zasledovali stare knjige, da bi delo postalo čim popolnejše; kar se je prezrlo ali kar se še najde, lahko potem pride v „Dodatek slov. bibliografiji“.

Gosp. dr. Simoniča je večletno zbiranje bibliografije stalo mnogo truda; slovenska javnost in povestnica mu bosta hvaležni.

Dr. Fran Ilešič.

Nemško-slovenska sodno-zdravniška terminologija. Sestavil dr. Homan, okrožni zdravnik v Radečah. V Ljubljani 1904. Tiskal in založil Dragotin Hribar. — To je knjižica, ki jo zdravniki na slovenskem ozemlju brez dvojbe z veseljem pozdravijo. Take zbirke v zdravstveno terminologijo spadajočih besed smo že davno pogrešali, g. dr. Homan si šteje torej lahko v posebno zaslugo, da je dovršil delo, ki je toli praktičnega pomena. Gospod izdajatelj je vestno porabil vse vire, ki so mu bili na razpolago, in je sploh z veliko resnobo stremil za tem, da nam poda nekaj kolikor mogoče popolnega. Cena lični ročni knjižici je 2 K 50 h.

Georg Freiherr von Vega von Hauptmann Fridolin Kaučič. Zweite verbesserte und illustrierte Auflage. — Nachdruck verboten. Übersetzungsrecht vorbehalten. Wien 1904. Im Selbstverlage des Verfassers. Str. 58. Cena: 1 K 20 h. —

Stotnik Kaučič je izdal Vegov životopis že leta 1886. Letos je podal isti životopis v popravljeni obliki in bogato okrašen z ilustracijami in lepimi vinjetami. Storil je to, kakor pravi sam v predgovoru, iz dveh razlogov; prvič, ker je baš letos, dne 23. marca, poteklo 150 let izza Vegovega rojstva, drugič, ker ga je izpodbujalo dejstvo, da se je doslej v Vegovi domovini premalo vedelo o njegovem življenju kakor tudi o njegovih zaslugah na znanstvenem in vojaškem torišču. — Životopis je razdelil pisatelj v dva oddelka. V prvem oddelku (stran 1.—38.) popisuje stotnik Kaučič Vegovo mladost, njegovo službovanje kot navigacijskega inženirja, njegove odlične vojaške čine na podlagi raznih izpričeval, katera so doslovno ponatisnjena, in končno omenja Vegove tragične smrti. — Drugi odstavek (str. 39.—58.) nam podaja pregledno in natančno podobo Vegovega znanstvenega delovanja in končuje s kratko, a točno oznako njegovega značaja. — Priznati moramo, da je pisatelj sestavil Vegov životopis jako vestno; iz vsake vrstice nam diha tisto globoko spoštovanje in iskreno navdušenje, ki ga že od nekdanj goji gospod stotnik do svojega ljubljenskega junaka — Vege. Omeniti pa hočemo dveh ali treh stvari, v katerih se ne ujemamo z gosp. pisateljem. — Na strani 35. in 36. poroča pisatelj o Vegovem žalostnem koncu in omenja, da je Vegova smrt še do danes zagrnjena v neko skrivnostno tmino ter da so razširjene razne govoriče o tragični usodi, ki je zahitela Vego; saj je navadno, da splete ljudstvo o življenju vsakega velikega moža v svoji bujni domišljiji različne pripovedke. Da bi se bil Vega sam usmrtil, kakor poroča neko policijsko poročilo iz leta 1811., se mu ne zdi verjetno. Najmerodajnejša mu je ona verzija, po kateri bi bil neki mlinar usmrtil Vego iz lakomnosti, hoteč obdržati konja, ki ga je Vega kupoval od njega, pa se obenem polastiti tudi novcev, ki mu jih je baron ponujal za žival. Meni se zdi pripovedka o tem mlinarju precej prisiljena, kajti težko bi bilo najti preprostega moža — in tak je gotovo bil omenjeni mlinar — ki bi bil na eni strani tako grozno zaljubljen v svojega konja, na drugi pa tako strašno lakomen. Če je res kak mlinar ali kdorsibodi iztegnil svojo bogokletno roko po Vegovem življenju, pač ni tega storil iz lakomnosti, ampak ker je bil v to zapeljan, ali recimo naravnost, ker je bil podkupljen. Kaj me podpira v tem mnenju? Vega je imel mnogo zavistnikov, kakor jih ima še dandanes vsak mož prostega rodu, ki se je povzpел po lastni marljivosti in darovitosti do visokih časti. Ti zavistniki so bili najbrže, ki so leta 1793. preprečili, da Vega ni dobil reda Marije Terezije, dasi je bil zanj enoglasno predlagan. Leta 1795. je Vega vendar dosegel to čast, kateri so se pridružile še druge: učene družbe so ga imenovale za svojega člana, njegovo znanstveno delovanje je priznaval ves učeni svet, njegove zasluge na vojaškem polju pa je skušal sam cesar poplačati s tem, da ga je pobaronil. Iz kmeta-baron! To nekaterim ni hotelo v glavo, in to gotovo ljudem, ki se niso nikakor mogli meriti z Vego po svojih zmožnostih. Ti zavistniki so hoteli spraviti s poti Vego; ker drugače ni šlo, so ga ali po človeku izmed sebe, ali s pomočjo podkupljenca uničili. Morda pridejo časi, ki doneso novih, nepričakovanih dokazov, ki bodo utrdili to domnevanje. — Dr. Fr. Vidic je trdil, opiraje se na neko policijsko poročilo, da se je Vega sam usmrtil. Rekli smo že, da se Kaučiču ta trditev ne zdi dovolj podprta. Meni še manj. Taka trditev bi se morala utemeljiti drugače, a ne s policijskimi poročili. In pritegniti moram Kaučiču, ki se mu zdi nemogoče, da bi se bil sam umoril radi nesporazumljenja mož takega značaja, kakršnega je bil Vega; mož, ki je v življenju prenesel toliko bridkih in grenkih, ki se je odlikoval vedno po svoji neustrašenosti in ki ga ni mogla potreti niti prehuda krivica, ki se mu je zgodila leta 1793., ker ni dobil prisojenega in

*Dobro!

obljubljenega mu reda Marije Terezije.¹⁾ — Gotovo ni, ali je bil Vega oženjen. Kaučič pravi, da izpričuje neko poročilo dunajske policije, da je bil. Meni se vidi ta trditev malo prenegla. — Še nekaj! Na strani 57. omenja pisatelj prizora, ko odhaja mladi Juri v šolo, in pravi, da je stal pred hišo voz, v katerem je bil vprežen konj. Ta voz naj bi peljal Jurja v Ljubljano. Poznamo lego zagoriške vasi, pozna jo tudi Kaučič. Pritegnil mi bo, ako trdim, da Vege niso peljali z vozom v Ljubljano. Še danes, po stopetdesetih letih ne dobite v Zagorici konja, in to tudi pri imovitejših kmetih ne, ker sploh ondi ni svet za to, da bi vozili s konji. Na istem mestu piše pisatelj, da je oče peljal Jurčeta v šolo! Če se ne motim, je umrl Vegov oče leta 1760., tedaj je bil Jurče 7 let star. Jako pa dvomim, da bi bil že v tej starosti odšel v šolo! —

Knjigo krasijo lepe vinjete in lepe podobe: Vegov portret s podpisom (stran 2.); Vegov rojstni dom, po fotografiji gospoda Matevža Terpina (stran 7.); prizor po predaji Belega grada, risal Blaas (stran 13.); boginja vojne zgodovine, fresko-slika Rahla (stran 33.); Vegov grb (stran 34.); Zajčev osnutek za Vegov spomenik v Ljubljani (stran 38.); podoba Frat. Davida Rutschmanna, imenitnega fizika XVIII. stoletja (stran 42.); Vegov doprnski kip v nadnaravni velikosti nad vhodom v novo realčno poslopje v Idriji, izklesal gosp. Martin Bizjak (str. 49.).

Navdušeno pisano in s slikami lično opremljeno knjižico priporočamo prav toplo v nakupovanje našim razumnikom, zlasti še srednješolski mladini, kateri kaže Vegov životopis, kaj lahko postane mož, ki vestno uporablja svoje duševne darove.

A. Pirnat.

Talije, ki jo izdaje „Goriška tiskarna“ A. Gaberščka in jo ureja gosp. Fr. Govekar, je izšel 16. snopič. Snopič obsega burko-enodejanko „V medenih tednih“, spisal Friderik Gustav Triesch.

Smeri našega pravopisa in pravorečja. Spisal prof. dr. Jos. Tominšek. Ponatisk iz „Slovana“ 1904. Založil pisatelj. Cena tej brošurici, ki se dobiva v knjigarni L. Schwentnerja v Ljubljani in ki jo v nakupovanje toplo priporočamo, ker se nahaja v njej premnoga vpoštevanja vredna misel, znaša 50 h.

Lepopisne vaje. Navodilo za pisanje brez lineature. I. zvezek. Sestavil Janez Levec. Založba Ig. pl. Kleinmayra & Fed. Bamberg v Ljubljani. Cena 2 K. — To je zopet lep napredek v naši pedagoški literaturi. Zvezek v obliki 21/29 cm šteje 81 strani ter ima nastopno vsebino: *A.* Splošne predvaje za urjenje pisnih ustrojev, namreč lakti, zapestja in prstov, ter obenem vaje pisnih elementov. *B.* Predvaje za male črke. *C.* Predvaje za velike začetne črke. *Č.* Trije učni poizkusi. *D.* Genetiški red in sestavine male in velike abecede. *E.* Dodatek nekaterih vaj za II. razred. *F.* Podrobni učni načrt za osemrazredne ljudske šole. *G.* Pregled šolskih zvezkov ljubljanskih ljudskih šol. Že v začetku XIX. stoletja je odlični reformator Castair osnoval svoj sistem večinoma na začetnih predvajah. Njih namen je, da se že od početka vadi laketa lahkega gibanja, kar je posebno važno za poznejšo hitro in vendar lepo pisavo. Izvajati jih je ob popolnem ravnem držanju trupla, ker le tedaj se more laketa neovirano premikati od leve proti desni in otroci

¹⁾ Nam se vidi samomor Vegov popolnoma verjeten. Da so možu, ki je v svojem življenju toliko delal, toliko trpel in skusil, opešali naposled živci, je popolnoma umevno. In kaj je pogosteje vzrok samomorū nego bolni živci? — Saj ni Vegova slava menda zaradi tega nič manjša, ako priznamo to!

Uredništvo.